

## Det-konstruktioner i svenskan

I föredraget presenterar jag resultatet av mitt avhandlingsprojekt som handlar om hur olika det-konstruktioner används och skapar betydelse i modern svenska. Med "det-konstruktion" avses ett satismönster där det icke-referentiella pronomenet "det" ingår (se exempel 1). Analysen utgår från ett systemisk-funktionellt perspektiv på grammatik (SFG, se Halliday & Matthiessen 2014) och har lett fram till ett resultat som på olika sätt angränsar till konstruktionsgrammatik. De konstruktioner som behandlas visas i exempel (1).

(1)

- a. Konstruktion med postponerat led: "Det är kul att spela tennis igen." (W)
- b. Konstruktion med predikativ och med-fras: "Det är så mysigt med blommor och växter i hemmet." (B)
- c. Presenteringskonstruktion: "Det fläktade en skön vind från sjön." (B)
- d. Konstruktion med opersonligt predikat: "Det är grått och regnigt ute." (B)
- e. Passiv konstruktion: "Det kastades päron på stadion." (W)

Föredraget fokuserar på tre huvudpunkter i resultatet. De två första punkterna handlar om hur konstruktionerna representerar världen genom att uttrycka hur något sker. I SFG-termer kallas detta för processer. För det första visar jag att det-konstruktioner till största del uttrycker hur saker förhåller sig, vilket i SFG kallas för relationella processer (se Holmberg & Karlsson 2006). Dessa processer utmärker sig av att förstadelstagaren är konstruerad som medium snarare än som agent, men ibland kan förstadelstagaren också vara implicit. För det andra visas att passiva det-konstruktioner skiljer sig från aktiva genom att uttrycka helt andra typer av processer samt genom att vara mer agentiva i sin betydelse.

Den tredje punkten handlar om hur det-konstruktioner kan fungera som en modal resurs. Resultatet visar att det-konstruktioner kan användas som grammatiska metaforer för modal betydelse och därmed fungera som ett alternativ till modalt verb eller adjunkt. Här utmärker sig ett antal konstruktioner med ett specifikt lexikalt mönster, t. ex. det gäller + aktion ("det gäller att passa på att njuta"), det är bara + aktion ("det är bara att hugga i"), det är så + proposition ("det är så att..."). Jag visar även att den grammatiska metaforiken ofta utvidgar den modala betydelsen.

Avslutningsvis diskuteras vad SFG bidrar med till mitt resultat om det-konstruktioner samt hur ett konstruktionsgrammatiskt perspektiv eventuellt skulle kunna bemöta och utveckla beskrivningen vidare (se t.ex. Butler 2013).

### Referenser

- Halliday, Michael A. K. & Christian M. I. M. Matthiessen 2014. Halliday's Introduction to Functional Grammar. Fourth edition. London/New York: Routledge.
- Holmberg, Per & Anna-Malin Karlsson 2006. Grammatik med betydelse. En introduktion till funktionell grammatik. (Ord & Stil. Språkvårdssamfundets skrifter 37.) Uppsala: Hallgren & Fallgren.
- Butler, Christopher S. 2013. Systemic Functional Linguistics, Cognitive Linguistics and psycholinguistics: Opportunities for dialogue. *Functions of Language*, 20(2), s.185–218.